

ד. בסוגיתנו משמע שלרבי מאיר ולאבא שאול, טבול יום מטמא במגעו להיות שלישי מדאורייתא. ובסוגיא במעילה מבואר שאין זה אלא מעלה דרבנן. (עפ"י תוס' במעילה ח: ד"ה לאבא, ע"ש. וע' קרן אורה).

ה. פסק הרמב"ם (אבות הטומאות יג) כחכמים, שטבול יום פוסל ואינו מטמא, הן קדש הן תרומה הן אוכלין הן משקין. ואין חילוק בין טבול יום מטומאה חמורה (כגון זב שטבל) לטבו"י מטומאה קלה (כגון שנגע בשרץ והיה ראשון קודם שטבל), כמבואר בסוגיא (שם ה"ב ובכסף משנה).

דפים כט — ל

מח. האם ככר שני-לטומאה עושה שלישי, בחולין בתרומה ובקודש?

לדברי רבי עקיבא ככר שני מטמא חולין מדרשת הכתוב: וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו (= אוכלין המיטמאים מן הכלי שהוא ראשון-לטומאה, והרי הם שניים) יטמא — יטמא. במסכת חולין (לג) אמרו שבטומאה דרבנן כגון בי"ח דבר שגזרו חכמים, אפילו לרבי עקיבא אין שני עושה שלישי בחולין. וכתבו התוס' (שם) שרב אסי כאן חולק. ואולם התורא"ש ותוס' שאנץ יישבו דברי רב אסי עם הסוגיא שם.

ולרבן יוחנן בן זכאי אין לו מקרא מן התורה, אבל יש לו לפסול תרומה מקל-וחומר מטבול יום שמותר בחולין ופוסל תרומה, ככר שני שפסול בחולין דין הוא שיעשה שלישי בתרומה. [וכלי חרש מוכיח שגם דבר שאין במינו אב הטומאה פוסל].

מבואר בפסחים (יה) שמהתורה אין אוכל מטמא אוכל. לא אמר רבי עקיבא שהככר מטמא מהתורה אלא משקה בלבד.

ואמר ריב"ז, עתיד דור אחר לטהר ככר שלישי [כי יש לפרוך מה לטבו"י וכלי חרס שכן יש בהם צד חמור; זה יש במינו אב הטומאה וזה מטמא מאויר, תאמר בככר שני].

וכן הראה רב (ל). ששיטת כמה תנאים שאין שני עושה שלישי בחולין; רבי מאיר ורבי יוסי ורבי יהושע ורבי אלעזר ורבי אליעזר. (וכן היא סתם משנה בטהרות ב,ג. וכן הלכה. [ואעפ"י שכלל הוא בידינו 'אין הלכה כשיטה' — זהו יוצא מן הכלל. ומצינו כיוצא בזה. ע' מאירי. ובתוס' שאנץ הקשה על כלל זה מכאן]).

מבואר במסכת חולין (לג) שחולין הנעשים על טהרת התרומה (בפירות שיש במינם תרומה) — יש בהם שלישי. וכן חולין שנעשו על טהרת הקודש. מלבד לדעת ר' יהושע אליבא דר' הושעיא, אין שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקודש, וכן דעת תנא דברייתא בחולין. וכן פסק הרמב"ם. והראב"ד השיגו.

דף ל

מט. א. האם וכיצד אפשר להפריש חלה מעיסה טהורה על הטמאה?

ב. האם מותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל?

א. מי טימא עיסתו במזיד, רבי אליעזר אומר: ילוש עיסה אחרת בטהרה ויטול חלה מן הטהורה על הטמאה. כיצד הוא עושה (כדי לתרום מן המוקף (= מחובר), והלא אסור לטמא את החלה)? נוטל כדי

שיעור חלה מעיסה טהורה שלא הורמה חלתה, ונותנו עם העיסה הטמאה בעריבה אחת, מופרדות, ונותן בצק פחות מכביצה (מהטהורה. רש"י. וכ"ש מן הטמאה — ב"ח) באמצע, לחבר את העיסות. [ולפי הברייתא נותן כביצה]. וקורא שם חלה ומסלקה עם קריאת השם. וחכמים אוסרים לעשות כן, אלא יפריש מן הטמאה בשיעור אחד מכ"ד (ולא אחד ממ"ח כדין ניטמאת בשוגג — שלא יהא חוטא נשכר). ופירשו מחלוקתם בכמה אופנים; העיסה הטמאה היא ראשון לטומאה, והרי האמצעית נעשית שניה, והשאלה היא האם שני עושה שלישי בחולין ונמצאת החלה טמאה מקודם שקרא לה שם, אם לאו. או שמא לדברי הכל אין שני עושה שלישי בחולין אלא סוברים חכמים חולין הטבולים לחלה — כחלה דמו והרי האמצעית פוסלת את החלה קודם שהופרשה. או אפשר לדברי הכל לאו כחלה דמו ואעפ"כ אוסרים חכמים מפני טומאת האמצעית עצמה, שאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל אפילו לצורך תקנת תרומה. ורבי אליעזר מתיר.

א. המחלוקת בין המשנה לברייתא בדעת רבי אליעזר, האם האמצעית כביצה או פחות, פרש"י, האם יש למעט כמה שאפשר בטומאת חולין שבא"י, הלכך יש להקפיד לטמא שיעור שאינו חשוב, או כיון שהותר אין חילוק בין רב למעט. או שמא יש לחוש שמא לא יזהר ותגע האמצעית בחלה לאחר שהופרשה, לכך הקפידו על פחות מכביצה, שאינו מטמא אחרים.

ב. הרמב"ם (בכורים ז, יב) פסק כרבי אליעזר וכברייתא, שמחבר העיסות בכביצה, [לפי שמוותר לגרום טומאה לחולין שבא"י, וחולין הטבולים לחלה לאו כחלה דמו. שם ובהל' אבות הטומאות יא, טו]. והראב"ד השיג ונקט כחכמים האוסרים.

ג. התוס' (בנדה ז. נקטו (כמשמעות לשון רש"י) שבשעת קריאת שם החלה מחוברת לעיסה, ורק אח"כ מסלקה. [ופירשו התוס' שהחלה אינה נוגעת בבצק שבאמצע אלא בטהורה, הלכך אין כאן טומאה לחלה].

והר"ש (טבול יום ד, ב) פירש שאמר בשעה שהיתה החלה מחוברת, שתחול לאחר ההפרשה. או שמא אף בלא אמירה נחשב מן המוקף כל שבשעה שמפריש הן מחוברות ומפרידן כדי לקרוא שם אחר כך. וכן פירש החזו"א (טבול"ו א, ו.א) בדעת הרמב"ם, שמפריש החלה מן העיסה קודם קריאת שם, שאל"כ היא תיטמא מהכביצה.

ד. יש מפרשים [דלא כרש"י] שרבי אליעזר וחכמים נחלקו בשאלה כללית, האם מותר להפריש מן הטהור על הטמא. וכן נחלקו בתרומה. וכתבו הרא"ש והר"ש שטעם חכמים הוא משום גזרה שמא לא יפריש מן המוקף, כי חושש פן תגע הטמאה בטהורה, אבל מדאורייתא תורמים מהטהור על הטמא לדברי הכל. וע' בהערות במסכת סוטה' שהאריך לפרש בדעת הרמב"ם שהוא דין תורה.

ב. כאמור, לפי הסבר אחד נחלקו בדבר רבי אליעזר וחכמים, האם מותר לגרום טומאה לפירות חולין שבא"י משום תקנת תרומה, אם לאו. ומשמע שללא צורך אסור לגרום טומאה אף לרבי אליעזר, (שלכך לא התיר לדעת תנא דמתניתין אלא פחות מכביצה. ואף תנא דברייתא לא נחלק אלא משום שכבר הותר כאן, שוב אין חילוק בין כביצה לפחות).

א. להלכה פסק הרמב"ם (בכורים ז, יב) שמוותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל (כמשנה אחרונה בע"ז נה). ובחולין מתוקנים, הואיל וכבר הפריש מהם תרומה, מותר אף לטמאם בידים לכתחילה. (כן מבואר ברמב"ם הל' טומאת אוכלין טז, ט ובכס"מ. וע' רדב"ז בכורים ח, י; תו"ט שביעית

ה; חז"א אהלות כד, ד).

- ב. בחוצה לארץ, לכל הדעות אין איסור לטמאות חולין (תשב"ץ ח"א יד, ועוד).
- ג. במקום שאסור לטמא לכתחילה, כגון בטבלים — אסור אף לסייע בידי המטמא. (ע' ע"ז נה).
ואם כבר נולד בהם ספק טומאה, עד שלא נגמרה מלאכתם למעשר, מותר לגרום להם טומאה (עפ"י תוס' שם).

דיני דבר הטעון ביאת מים, לחולין למעשר לתרומה ולקודש — נתבארו בחולין לג ובפסחים יח.
פרטי דין האוכל אכלין טמאים — נתבארו בחולין לג-לה.

ג. שירת הים, כיצד היא נאמרה על ידי משה ובני ישראל?

ויאמרו לאמר —

לדברי רבי עקיבא, כגדול המקרא את ההלל, והציבור עונה ראשי פרקים. משה אמר אשירה לה' והם אומרים אשירה לה'. משה אמר כי גאה גאה והם עונים אשירה לה'.

רבי אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: כקטן המקרא את ההלל והם עונים אחריו כל מה שהוא אומר (שהרי אינו מוציאם ידי חובתם); אשירה לה' — אשירה לה'; כי גאה גאה — כי גאה גאה וכו'.

רבי נחמיה אומר: כסופר (= מלמד תינוקות, המצוי בבית הכנסת. רש"י) הפורס את שמע, שהוא פותח תחילה וכולם עונים אחר כך ביהד.

בתוספתא נראה שלדברי רבי נחמיה הם היו משלימים את הפסוקים שהחל משה; משה אמר אז ישיר משה (ע' נצי"ב) וישראל אומרים אשירה לה'; עזי וזמרת י' — זה א' ואנוהו; ה' איש מלחמה — ה' שמו.

פרק ששי; דף לא

נא. מה הדין במקרים הבאים?

- א. מי שקינא לאשתו, ושמע שנסתרה או שמע על מעשים כעורים, שמועה בעלמא ללא עדות ברורה.
ב. קינא לאשתו ונסתרה, ואחד מפסולי עדות מעיד שנטמאה.
ג. כנ"ל, כשאחת מן הנשים העוינות לה מעידה על טומאה.
ד. עד אומר נטמאת ועד אמר לא נטמאת.
ה. עד אומר נטמאת ושני פסולי-עדות אומרים לא נטמאת, וכן להפך.
- א. מי שקינא לאשתו; אפילו שמע מעוף הפורה — יוציא (וכופים על כך. או"ז ח"א תרטו) ויתן כתובה.
דברי רבי אליעזר. רבי יהושע אומר: עד שישאו ויתנו בה מזויות בלבנה.
- א. לפרש"י, רבי אליעזר דיבר על שמועת סתירה, והולך לשיטתו (בראש המסכת) שאין צריך שני עדים על הסתירה. ואם אינו רוצה להשקותה, יוציא ויתן כתובה. ולרבי יהושע שמצריך שני עדים, אין שמועת סתירה כלום, ואולם אם נושאות ונותנות בה הנשים, שוב אין יכול להשקותה (כפי שדרשו לעיל ו:), הלכך תצא. ומכל מקום חייב לה כתובה הואיל